

KRITISK BEVIDSTHED OM SOCIALE MEDIER I DANSKUNDERVISNINGEN

Judith Gillibrand (3041531)
Underviser: Rikke Christoffersen
Denning

Antal anslag: 25.894

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
<i>Hvordan kan man i danskundervisningen tilrettelægge et forløb om sociale medier, så eleverne styrker deres kritiske bevidsthed?</i>	2
Undersøgelsesspørgsmålets relevans for mit undervisningsfag	2
Planlægning af mit undervisningsforløb	2
Kritisk literacy	2
Multimodalitet og Medieanalyse	2
Digital Dannelse og Kritisk Bevidsthed	3
Retorik og Argumentation	4
Analyse af min empiri i forhold til mine teoretiske perspektiver	4
<i>Danskfaglig situation – Retoriske appelformer</i>	4
<i>Danskfaglig situation - Digital identitet og analyse af egne opslag</i>	7
<i>Elevproduktion – Fake News</i>	9
Tre danskdidaktiske tips til dig, der vil arbejde med kritisk bevidsthed om sociale medier i danskundervisningen	12
<i>Kombinér kritisk literacy med multimodal analyse</i>	12
<i>Lad eleverne eksperimentere med at skabe digitale tekster</i>	13
<i>Arbejd med refleksion og etik i elevernes egen digitale adfærd</i>	13
Konklusion via DIGI-talk	14
Referencer	15
Bilag 1 – lektionsplan	16
Bilag 2 – Prezi præsentation til lektion 1	19
Bilag 3 – Bookcreator til lektion 2	19
Bilag 4 – Bookcreator til lektion 3	20
Bilag 5 – Prezi præsentation til lektion 4	20
Bilag 6 – Padlet til refleksionsarbejdet for hver lektion	20

Indledning

<https://www.studietube.dk/media/9690086/o1rf4ri6xzqn3axcqzmfqchvcd1xw8k4niegi7gz>

Mit undersøgelsesspørgsmål:

Hvordan kan man i danskundervisningen tilrettelægge et forløb om sociale medier, så eleverne styrker deres kritiske bevidsthed?

Undersøgelsesspørgsmålets relevans for mit undervisningsfag

<https://www.studietube.dk/media/9736047/xbwhfpy1rd6m4t9aj8ju2dkqhc63424dywjnaoh9>

Planlægning af mit undervisningsforløb

I min undersøgelse af, hvordan man i danskundervisningen kan tilrettelægge et forløb om sociale medier for at styrke elevernes kritiske bevidsthed, er det nødvendigt at inddrage teoretiske perspektiver, der belyser kritisk literacy, multimodalitet, digital dannelse, medialisering og identitetsdannelse. Disse perspektiver giver en dybdegående forståelse af, hvordan sociale medier fungerer som tekstlige og kulturelle praksisser, og hvordan elever kan udvikle kompetencer til at analysere og navigere i dem.

Kritisk literacy

Kritisk literacy handler om evnen til at læse, analysere og forholde sig kritisk til tekster i deres sociale og magtmæssige kontekster. Hilary Janks beskriver kritisk literacy som en praksis, der handler om at forstå, hvordan tekster skaber, fastholder eller udfordrer magtforhold (Kabel, 2023, s. 8). Det er vigtigt at inddrage kritisk literacy i danskfaget, fordi tekster – herunder opslag på sociale medier – ikke blot afspejler virkeligheden, men også former vores opfattelser af den (Kabel, 2023, s. 9).

Jeppe Bundsgaard påpeger, at eleverne skal lære at forstå teksters modalitet, afsenderforhold og hensigt for at kunne modgå manipulation og misinformation (Bundsgaard, Sprog og kommunikation, 2016, s. 46). Dette er særligt relevant i arbejdet med sociale medier, hvor tekster ofte fremstilles som objektive sandheder, selvom de kan være strategisk konstruerede.

Multimodalitet og Medieanalyse

Ifølge Hans-Christian Christiansen og Gitte Rose er kommunikation i dag multimodal, hvilket betyder, at betydning skabes gennem samspil mellem tekst, billede, lyd og layout. Der argumenteres for, at

elever bør udvikle kompetencer til at analysere og reflektere over de forskellige semiotiske ressourcer, der anvendes på sociale medier (Christiansen & Rose, 2019, s. 371-372).

I undervisningen betyder det, at eleverne ikke kun skal se på tekstens ordlyd, men også forstå, hvordan billeder, emojis, videoer og hashtags påvirker tekstens mening og troværdighed. Dette understøtter arbejdet med fake news og influencers iscenesættelse af sig selv.

Anne Løvland supplerer denne forståelse ved at påpege, at multimodale tekster kombinerer forskellige semiotiske ressourcer for at skabe mening. Hun fremhæver, at visuelle elementer, såsom typografi, farver og billedvalg, ikke fungerer isoleret, men spiller sammen for at påvirke læserens fortolkning (Løvland, 2010, s. 1). Dette perspektiv er centralt i undervisningen, hvor elever skal udvikle en kritisk sans over for multimodale budskaber i digitale medier.

Digital Dannelse og Kritisk Bevidsthed

Camilla Mehlsen og Vincent F. Hendricks beskriver, hvordan sociale medier fungerer som spejle for unges identitetsskabelse, hvor opmærksomhedsøkonomi og likes bliver afgørende for selvværd og social status (Mehlsen & Hendricks, 2020, s. 73). De argumenterer for, at eleverne skal lære at reflektere over, hvordan deres digitale identitet formes gennem algoritmer og sociale mekanismer.

Dette suppleres med begrebet digital dannelse, der handler om at udvikle kompetencer til at navigere etisk og kritisk i digitale medier (Børne- og undervisningsministeriet, 2024). Dette perspektiv er centralt for at forstå, hvordan eleverne kan blive bevidste om deres egen digitale adfærd og konsekvenserne af den.

Jørgen Asmussen, Johannes Fibiger & Martin Jørgensen beskriver, hvordan sociale medier skaber en medieret virkelighed, hvor information filtreres gennem algoritmer og brugernes tidligere adfærd. Dette kan føre til filterbobler, hvor man primært eksponeres for synspunkter, man allerede er enig i, og ekkokamre, hvor alternative perspektiver bliver usynlige (Asmussen, Fibiger, & Jørgensen, 2021, s. 24). Dette er særlig relevant i forhold til sociale medier, hvor algoritmer styrer, hvilke nyheder og opslag vi ser, og hvor vi let kan ende i filterbobler og ekkokamre.

Forfatterne peger på, at sociale medier skaber en medieret virkelighed, hvor grænsen mellem fakta og fiktion bliver flydende (Asmussen, Fibiger, & Jørgensen, 2021, s. 28). Dette understøtter

nødvendigheden af, at eleverne arbejder med kildekritik og strategier til at gennemskue misinformation.

Jeppe Bundsgaard argumenterer yderligere for, at digital dannelse ikke kun handler om tekniske færdigheder, men også om kritisk refleksion over digitale mediers rolle i samfundet. Han påpeger, at eleverne skal lære at navigere i et digitalt informationslandskab, hvor de kan vurdere kilders troværdighed og forstå de kommercielle og politiske interesser, der former det indhold, de eksponeres for (Bundsgaard, 2017, s. 22). Dette perspektiv er vigtigt i en tid, hvor internettet og sociale medier spiller en central rolle i unges identitetsdannelse og samfundsdeltagelse

Retorik og Argumentation

Ethos, pathos og logos – kan anvendes til at analysere influenceres og politikeres strategier for at overbevise deres følgere. Kenneth Reinecke Hansen og Jonas Nygaard Blom har undersøgt, hvordan elever forholder sig til falske nyheder på sociale medier og konkluderer, at de ofte læser dem ukritisk (Hansen & Blom, 2023, s. 62-63). Deres forskning understreger behovet for at træne elever i at identificere og vurdere argumenters troværdighed.

Disse teoretiske perspektiver viser, at arbejdet med sociale medier i danskundervisningen kræver en kombination af kritisk literacy, multimodal analyse, digital dannelse og retorisk bevidsthed. Eleverne skal udvikle kompetencer til at gennemskue og analysere tekster, forstå deres egen digitale identitet og reflektere over, hvordan de selv påvirkes af og deltager i digitale fællesskaber.

Analyse af min empiri i forhold til mine teoretiske perspektiver

Danskfaglig situation – Retoriske appelformer

I denne undervisningssituation arbejder jeg med at udvikle elevernes kritiske bevidsthed om sociale medier ved at introducere dem til retoriske appelformer: ethos, logos og pathos. Mit mål er, at eleverne ikke blot lærer begreberne, men også bliver i stand til at identificere dem i konkrete opslag fra sociale medier og reflektere over deres persuasive effekt. Jeg ønsker at styrke deres kritiske literacy ved at træne dem i at forstå, hvordan tekster på sociale medier ikke blot afspejler virkeligheden, men også skaber og former den gennem bestemte valg af sprog, billeder og virkemidler.

Jeg har de tre appelformer, ethos, pathos og logos, på tavlen i min Prezi.

Jeg spørger på klassen: *"Nu skal vi se på, hvordan sociale medier bruger retoriske appelformer til at påvirke os. Er der nogen af jer der ved, hvad ethos, logos og pathos betyder?"*

Jessica rækker hurtigt hånden op: "Ethos handler om troværdighed, ikke?"

Villum supplerer med: "Er logos ikke det samme som logik?"

Gabriella: "Pathos må være følelser! Ligesom empati."

Jeg bekræfter og skriver eksempler på tavlen:

- **Ethos:** "En kendt læge anbefaler denne creme."
- **Logos:** "80% af brugerne har fået bedre hud."
- **Pathos:** "Billedet af en kvinde, der smiler lykkeligt efter at have brugt cremen."

Jeg går videre til det næste slide i min Prezi med et konkret eksempel som eleverne skal analysere.

Jeg siger: *"Nu skal vi kigge på et rigtigt opslag og finde ud af, hvilke appelformer det bruger. Forestil jer, at I er detektiver. Hvilke appelformer ser I her?"*

Jessica rækker hånden op: "Der er helt klart ethos, fordi personen i opslaget virker som en autoritet."

Jeg spørger: *"Hvordan kan du se det?"*

Jessica: *"Fordi personen ser professionel ud og nævner, at de har erfaring med emnet."*

Villum sidder og vipper på sin stol og siger: "Jeg ser logos! Der er tal i teksten, og de prøver at bruge statistik til at overbevise os."

Jonathan: "Men kan vi stole på tallene? De skriver ikke, hvor de kommer fra."

Jeg svarer: *"Super observation, Jonathan! Man skal altid overveje, om data er troværdige. Hvad med pathos, ser vi nogen følelsesmæssig appel her?"*

Gabriella sidder og scroller på sin telefon og siger: "Helt klart. Se på billedet! Hun kysser mod kameraet, og det ser ud som om, hendes liv er perfekt."

Charley, som er utroligt kreativ og har sans for detaljer, peger: "Farverne i opslaget er også varme, det giver en følelse af tryghed. Og baggrunden er grå, så man har fokus på hende."

Iben siger tøvende: "Jeg tror også, pathos er der, fordi de bruger store ord som 'lifechanging' og 'ultimate'."

Jeg roser: *"Virkelig gode observationer! Så hvad mener I, hvilke appelformer bruges her mest?"*

Eleverne diskuterer i par i et par minutter, før de stemmer ved håndsoprækning.

Jeg siger: *"Det ser ud til, at pathos er den mest udbredte appelform i dette opslag. Hvorfor tror I, at det er sådan?"*

Louis, som har tænkt sig om længe, svarer forsigtigt: "Fordi folk reagerer mere på følelser end på tal?"

Jeg bekræfter ham: *"Præcis! Reklamer og influencers bruger ofte pathos, fordi følelser får os til at handle. Men når vi ser opslag som dette, skal vi huske at stille spørgsmål som: Er denne person troværdig? Er tallene rigtige? Hvordan påvirker det os følelsesmæssigt?"*

Jeg starter med at spørge klassen, hvad de ved om ethos, logos og pathos. Jessica er hurtigt med og nævner troværdighed, Villum forbinder logos med logik, og Gabriella kobler pathos til følelser og empati. Jeg bekræfter deres svar og giver dem eksempler, så vi får en fælles forståelse. Herefter præsenterer jeg et konkret opslag fra sociale medier og beder eleverne om at finde ud af, hvilke appelformer der anvendes. Jeg opfordrer dem til at se sig selv som detektiver, der skal afsløre, hvordan opslaget forsøger at påvirke modtageren. Eleverne begynder straks at analysere opslaget. Jessica peger på ethos ved at fremhæve, at afsenderen virker professionel og troværdig. Villum bemærker logos i brugen af tal og statistik, mens Jonathan hurtigt stiller spørgsmålstegn ved, om de data, der præsenteres, overhovedet er pålidelige. Hans refleksion viser, at han allerede arbejder kritisk med teksten, hvilket ligger i tråd med Bundsgaards forståelse af, at eleverne skal lære at gennemskue manipulation og misinformation.

Jeg spørger, om nogen kan finde eksempler på pathos, og Gabriella svarer straks, at personen i opslaget kysser mod kameraet, hvilket skaber en følelse af nærhed og succes. Charley går et skridt videre og analyserer de visuelle virkemidler – han bemærker, at varme farver skaber tryk, og at baggrunden er grå for at fremhæve personen i billedet. Iben, som ofte tøver med at svare, siger, at hun tror, pathos også ligger i ordene "lifechanging" og "ultimate", fordi de spiller på følelser.

Jeg roser eleverne for deres skarpe observationer og beder dem diskutere i par, hvilke appelformer der er mest dominerende i opslaget. Efter et par minutters debat stemmer de, og vi konkluderer, at pathos er den mest fremtrædende appelform. Jeg spørger klassen, hvorfor pathos ofte er det mest effektive virkemiddel på sociale medier, og Louis, der har tænkt sig grundigt om, svarer forsigtigt, at det nok er fordi, folk reagerer mere på følelser end på tal. Hans refleksion viser, at han har forstået, hvordan pathos kan være en stærkere drivkraft for handling end logos.

Gennem denne undervisning kombinerer jeg kritisk literacy, multimodal analyse, digital dannelse og retorisk bevidsthed. Jeg sikrer, at eleverne ikke blot identificerer appelformerne, men også reflekterer over deres effekt på modtageren. Jeg oplever, at øvelsen hjælper eleverne med at forstå,

hvordan sociale medier påvirker dem, og hvordan de selv kan analysere og afkode de budskaber, de møder online. Dette er en vigtig del af deres digitale dannelse, fordi det styrker deres evne til at navigere bevidst og kritisk i en verden, hvor sociale medier spiller en central rolle i deres identitetsdannelse og informationsforbrug.

Når jeg ser eleverne engagere sig i diskussionen og begynde at stille kritiske spørgsmål til opslaget, oplever jeg, at de udvikler en bevidsthed om de mekanismer, der er på spil i den digitale kommunikation. Jonathan viser eksempelvis en spirende kildekritik, mens Gabriella og Charley bliver opmærksomme på, hvordan visuelle elementer spiller sammen med sproglige virkemidler for at skabe overbevisende budskaber. Jeg afslutter timen med at opsummere, at eleverne altid bør stille sig selv spørgsmål som: Er denne person troværdig? Er tallene rigtige? Hvordan påvirker dette mig følelsesmæssigt? På den måde sikrer jeg, at de ikke kun lærer teorien, men også udvikler en kritisk sans, der kan hjælpe dem i deres daglige færden på sociale medier.

Danskfaglig situation - Digital identitet og analyse af egne opslag

I denne undervisningssituation arbejder jeg med elevernes evne til at analysere og reflektere over, hvordan sociale medier fungerer som platforme for identitetsdannelse. Jeg ønsker at give dem en kritisk forståelse af, hvordan selviscenesættelse og kurateret identitet skaber en medieret virkelighed, der kan påvirke deres opfattelse af sig selv og andre.

Jeg viser et opslag fra en kendt influencer på projektoren. Personen smiler perfekt foran en strand, og teksten lyder: *"Livet er fantastisk! Taknemmelig for alt ❤️ #blessed #dreamlife"*.

Jeg spørger klassen: *"Er det her et ægte billede af influencerens liv, eller er det en iscenesættelse?"*

Jessica rækker hånden op: *"Det er nok lidt overdrevet. Folk viser jo kun de gode ting."*

Gabriella tilføjer: *"Ja, og de bruger sikkert filtre og redigerer billedet."*

Jeg introducerer begreberne selviscenesættelse og kurateret identitet. Vi diskuterer, hvordan vi bevidst vælger, hvad vi viser på sociale medier, og hvordan det kan være forskelligt fra den virkelige verden. Herefter får eleverne til opgave at lede gennem deres egne online profiler og finde to opslag; et der fremstår perfekt og et mere autentisk.

Eleverne arbejder i par og analyserer deres opslag ud fra disse spørgsmål:

- Tekst: Hvad bliver sagt? Hvilke ord bruges?
- Billeder: Hvilken stemning skabes? Hvordan er billedet beskåret? Er der tydelige tegn på redigering?
- Hashtags og emojis: Hvad er tilføjet?
- Kommentarer og likes: Hvordan reagerer andre?

Jonathan stirrer på sit screenshot og siger: *“Mit billede er fra en ferie, men jeg havde egentlig en ret dårlig dag.”*

Villum nikker: *“Ja, jeg ser glad ud på mit billede, men jeg tog nok 20 forskellige, før det så rigtigt ud.”*

Charley peger på Gabriellas billede og siger: *“Men dit billede ser stadig lidt ægte ud, du har ikke brugt filter.”*

Jeg samler op ved at spørge: *“Hvad tror I, andre føler, når de ser jeres ”perfekte” opslag?”*

Louis svarer forsigtigt: *“Måske tænker de, at jeg altid har det sjovt, selvom det ikke er sandt.”*

Ved at starte med et influencer-opslag som fælles analyseobjekt hjælper jeg eleverne med at identificere centrale virkemidler i sociale medietekster. Jessica og Gabriellas hurtige reaktioner på opslaget viser, at de allerede har en intuitiv forståelse af, hvordan sociale medier manipulerer vores opfattelse gennem visuelle og sproglige virkemidler. Ved at introducere begreberne selviscenesættelse og kurateret identitet får jeg koblet elevernes umiddelbare oplevelse af opslaget til en danskfaglig analyse, hvor vi undersøger, hvordan tekst og billede skaber betydning. Dette knytter sig til kritisk literacy, hvor eleverne lærer at gennemskue, hvordan tekster ikke blot afspejler virkeligheden, men også former den.

Den efterfølgende analyseøvelse, hvor eleverne undersøger deres egne opslag, giver dem mulighed for at anvende danskfaglige analysemetoder på autentiske digitale tekster. De arbejder med tekstens ordvalg, billedkomposition, hashtags og emojis – alle elementer, der i en multimodal tekst skaber et bestemt budskab. Når Jonathan og Villum opdager, at deres “perfekte” opslag ikke nødvendigvis afspejler deres faktiske oplevelser, bliver de bevidste om, hvordan sociale medier kan forskyde virkeligheden. Dette understøtter Bundsgaards pointe om, at elever skal lære at forstå teksters modalitet og afsenderforhold for at kunne modgå manipulation og misinformation.

Diskussionen om, hvordan andre reagerer på opslagene, styrker elevernes digitale dannelse. Louis' refleksion over, hvordan hans opslag kan give et fejlagtigt billede af hans liv, viser, at han begynder at forstå, hvordan sociale medier påvirker selvopfattelse og relationer. Samtidig viser elevernes analyse af deres egne kommentarer og likes, hvordan sociale medier fungerer som et feedbacksystem, hvor vi spejler os i andres reaktioner. Dette understøtter forståelsen af, at vi lever i en medieret virkelighed, hvor algoritmer og brugeradfærd påvirker, hvad vi ser og deler.

Gennem denne undervisningssituation får eleverne både en analytisk forståelse af, hvordan sociale medier skaber identitet gennem multimodale tekster, og en kritisk bevidsthed om deres egen digitale adfærd. De lærer ikke blot at identificere virkemidler i sociale medietekster, men også at reflektere over, hvordan de selv iscenesætter deres identitet online. Dette gør dem bedre rustet til at navigere kritisk i en digital verden, hvor grænsen mellem autenticitet og iscenesættelse ofte er flydende.

Elevproduktion – Fake News

For at forstå, hvordan misinformation konstrueres, skal eleverne selv skrive en falsk nyhed. Forud for øvelsen har eleverne fundet og analyseret eksisterende fake news, blandt andet ved hjælp af www.TjekDet.dk. De får tre krav til deres produktion:

1. En sensationel overskrift – f.eks. overdrivelse, spørgsmål eller stærke følelser.
2. Den skal bruge følelsesladet sprog og vage kilder
3. Den skal inkludere et billede, der understøtter nyheden – tegn, find et på nettet eller brug AI-teknologi.

Eksempel fra Louis og Villum:

UFO'er set over København – militæret dækker over sandheden!

Flere borgere har set mystiske lys på nattehimlen. En mand, der ønsker at være anonym, hævder, at han så et flyvende objekt lande kort uden for byen. Samtidig blev politiet set i området, men ingen vil udtale sig. Hvad forsøger myndighederne at skjule? Sandheden er derude!

Vurdering af elevernes læring

Kritisk forståelse af fake news og misinformation

Louis og Villums tekst viser en solid forståelse af de strategier, der anvendes i fake news. De har tydeligt efterlignet konspiratoriske nyhedsartikler ved at inkludere:

- **Afsenderforhold:** "En mand, der ønsker at være anonym" – dette skaber mystik og fjerner behovet for troværdige kilder.
- **Vagthed og mangel på dokumentation:** De nævner ikke specifikke datoer, steder eller verificerbare kilder, men antyder, at noget skjules.
- **Skabelse af mistillid:** Ved at inddrage myndigheder ("militæret dækker over sandheden") appellerer de til modtagerens skepsis over for officielle instanser.

Disse valg viser, at eleverne har tilegnet sig **kritisk literacy**, idet de demonstrerer en forståelse for, hvordan sproglige valg kan skabe misinformation og mistillid.

Anvendelse af sproglige og retoriske virkemidler

Louis og Villum anvender effektive persuasive strategier:

- **Sensationel overskrift:** "UFO'er set over København – militæret dækker over sandheden!" bruger et stærkt narrativ, der spiller på frygt og nysgerrighed.
- **Brug af spørgsmål:** "Hvad forsøger myndighederne at skjule?" inddrager læseren og får dem til at tvivle på den officielle forklaring.
- **Appel til følelser (pathos):** De skaber spænding ved at beskrive mystiske lys og en anonym borger, hvilket spiller på læserens fascination af det ukendte.

Deres anvendelse af retoriske virkemidler viser, at de har forstået, hvordan ethos, logos og især pathos anvendes i manipulerende tekster.

Multimodal forståelse – Billedets rolle

Louis og Villum har valgt at anvende et AI-genereret billede af en UFO, der flyver over København. Dette valg viser, at de har forstået, hvordan billeder kan bruges til at forstærke en teksts

troværdighed og overbevisningskraft. I stedet for at bruge et tilfældigt billede fra internettet har de bevidst skabt et, der passer præcist til deres falske nyhed.

Brugen af et AI-genereret billede understøtter deres forståelse af, hvordan visuelle elementer spiller en central rolle i spredningen af misinformation. Det stemmer overens med Løvlands teori om, at multimodale tekster skaber stærkere overbevisning end tekst alene, fordi billeder ofte fremstår mere objektive og troværdige end ord. Derudover viser deres valg af motiv – en tydelig UFO over en genkendelig lokation som København – at de har forstået, hvordan genkendelige omgivelser kan gøre en falsk nyhed mere overbevisende for målgruppen.

Desuden demonstrerer deres anvendelse af AI-billedgenerering en bevidsthed om teknologiske muligheder i digitale medier, hvilket er en vigtig del af digital dannelse. De viser forståelse for, at AI kan bruges både kreativt og manipulerende, og at det kan være en metode til at understøtte et narrativ, selv når der ikke findes virkelige beviser. Dette understøtter Mehlsen & Hendricks' pointe om, at sociale medier fungerer som spejle for vores opfattelse af virkeligheden, hvor teknologiske værktøjer kan bruges til at skabe en medieret virkelighed, der kan være svær at skelne fra sandhed.

Kendskab til digital dannelse og misinformation

Louis og Villum viser, at de forstår, hvordan misinformation kan påvirke folks opfattelse af virkeligheden. De har ikke blot skabt en falsk nyhed, men de har gjort det med en bevidsthed om, hvordan sprog og billedvalg kan forstærke et falsk narrativ.

Elevernes bevidste brug af et AI-genereret billede viser en dybere forståelse af multimodal kommunikation og manipulation. De anvender billedet strategisk til at understøtte deres falske nyhed, hvilket viser en veludviklet evne til at analysere og konstruere multimodale tekster. Dette indikerer en stærk progression i deres kritiske literacy, digitale dannelse og multimodale analysekompetencer.

Sammenfatning og vurdering af læringsudbytte

Styrker:

- **God forståelse af fake news-strategier** – eleverne viser, at de kan analysere og efterligne misinformation.

- **Effektiv brug af retoriske og multimodale virkemidler** – deres tekst er overbevisende og spiller på følelser og mistillid.
- **Reflekteret tilgang til digital dannelse** – de forstår, hvordan sociale medier og nyhedsmedier kan manipulere modtagere.

Mulige udviklingspunkter:

- Eleverne kunne inkludere flere kildehenvisninger (f.eks. "En rapport fra en hemmelig kilde bekræfter..."), hvilket ville styrke deres imitation af virkelige fake news-artikler.
- De kunne eksperimentere med flere sproglige niveauer, f.eks. ved at bruge akademisk jargon for at skabe endnu mere troværdighed.

Samlet vurdering:

Louis og Villum har gennem denne øvelse demonstreret en stærk forståelse af, hvordan misinformation konstrueres, og hvordan den kan analyseres. De viser evne til at identificere og anvende persuasive strategier, hvilket vidner om en høj grad af kritisk literacy, multimodal bevidsthed og digital dannelse. De har ikke blot gengivet læringens indhold, men også reflekteret over, hvordan misinformation fungerer i praksis.

Konklusion:

Denne fake news-øvelse viser tydeligt, hvordan eleverne har tilegnet sig vigtige kompetencer inden for kritisk tekstanalyse, retorik og digital dannelse i danskfaget. Det er en konkret måde at udvikle deres evne til at gennemskue manipulerende tekster – en færdighed, der er essentiel i deres digitale hverdag.

Tre danskdidaktiske tips til dig, der vil arbejde med kritisk bevidsthed om sociale medier i danskundervisningen

Kombinér kritisk literacy med multimodal analyse

Når vi arbejder med sociale medier i danskundervisningen, er det vigtigt at se opslag som multimodale tekster, hvor sprog, billeder, emojis, hashtags og layout spiller sammen for at skabe mening. Derfor skal vi ikke kun analysere ordene i et opslag, men også inddrage de visuelle og interaktive elementer.

En god måde at gøre dette på er at lade eleverne undersøge autentiske opslag med fokus på:

- **Sproglige virkemidler** (valg af ord, overdrivelser, følelsesladet sprog)
- **Visuelle elementer** (billedvalg, farver, beskæring, brug af filtre)
- **Interaktioner** (likes, kommentarer, delinger og algoritmers rolle)

Ved at koble kritisk literacy med multimodal analyse hjælper vi eleverne med at forstå, hvordan sociale medier påvirker deres verdensbillede – og hvordan de selv kan tage stilling til det, de møder online.

Lad eleverne eksperimentere med at skabe digitale tekster

For at eleverne virkelig kan forstå, hvordan sociale medier fungerer, skal de ikke bare analysere – de skal også prøve at producere digitale tekster selv. Jeg har haft gode erfaringer med opgaver som:

- **At skrive en falsk nyhed** med clickbait-overskrift, følelsesladet sprog og manipulerede billeder.
- **At lave et influencer-opslag**, hvor de bevidst bruger ethos, logos og pathos til at påvirke en målgruppe.
- **At redigere et billede eller en tekst**, så det fremstår enten mere autentisk eller mere manipuleret.

Når eleverne arbejder kreativt med fake news eller influencer-opslag, får de en praktisk forståelse af sprogets og billedernes magt, som hjælper dem med at gennemskue manipulation og misinformation i deres egen hverdag.

Arbejd med refleksion og etik i elevernes egen digitale adfærd

Sociale medier er en del af elevernes hverdag, og derfor er det vigtigt, at vi skaber rum for refleksion over, hvordan de bruger dem – og hvordan de påvirkes af dem.

Jeg har haft succes med øvelser som:

- **At sammenligne egne opslag**: Eleverne vælger et "perfekt" og et "autentisk" opslag fra deres egen profil og analyserer, hvordan de har iscenesat sig selv.
- **At føre en logbog over deres sociale mediebrug**: De noterer, hvad de ser, hvordan de reagerer på det, og hvilke følelser det skaber.

- **At diskutere etik på sociale medier**, fx hvor grænsen går mellem reklame og manipulation, eller hvordan man deltager i digitale fællesskaber på en ansvarlig måde.

Når vi arbejder med kritisk literacy og digital dannelse, hjælper vi eleverne med at navigere reflekteret i deres digitale liv – ikke kun som passive brugere, men som aktive, bevidste deltagere.

Disse tre tips har hjulpet mig med at skabe engagerende og relevant danskundervisning om sociale medier. Jeg håber, du kan bruge dem i din egen undervisning! 😊

Konklusion via DIGI-talk

<https://prezi.com/v/view/LgzkVsDvOckFqwgzE47f/>

Referencer

- Asmussen, J., Fibiger, J., & Jørgensen, M. (2021). Medier, mediering og medialisering. I J. Asmussen, J. Fibiger, & M. Jørgensen, *Tæt på medier* (s. 19-34). København: Hans Reitzels Forlag.
- Bundsgaard, J. (2016). Sprog og kommunikation. I J. Bundsgaard, *Sprog og kommunikation* (s. 40-55). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Bundsgaard, J. (2017). Digital dannelse. I J. Bundsgaard, *Digital dannelse* (s. 7-15, 17-26, 57-67). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2019). *Dansk Fælles Mål*. Hentet fra emu.dk: https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_F%C3%A6llesM%C3%A5l_Dansk.pdf
- Børne- og undervisningsministeriet. (10. januar 2024). *EMU.dk*. Hentet fra EMU - Danmarks læringsportal: <https://emu.dk/grundskole/dansk/it-og-medier/vejledning-til-it-og-medier?b=t5-t8-t1120>
- Christiansen, H. C., & Rose, G. (2019). Sociale og digitale medier i undervisningen. I H. C. Christiansen, *Læring med levende billeder* (s. 369-398). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Hansen, K. R., & Blom, J. N. (september 2023). Journalister må jo heller ikke lyve, det lærte vi selv i dansk. *Viden om literacy*, s. 58-67.
- Kabel, K. (september 2023). Hvad er kritisk literacy? *Viden om literacy*, s. 6-14.
- Kabel, K. (september 2023). Kritisk literacy i danskfaget. *Viden om literacy*, s. 4-5.
- Løvland, A. (marts 2010). Multimodalitet og multimodale tekster. *Tidsskriftet Viden om læsning*, s. 1-5.
- Mehlsen, C., & Hendricks, V. F. (2020). Sociale medier og selvfortællinger. I C. Mehlsen, & V. F. Hendricks, *Sociale medier og selvfortællinger* (s. 69-79). København: Kvan.

Bilag 1 – lektionsplan

Overordnet formål

- Eleverne udvikler en **kritisk literacy-forståelse** ved at analysere, hvordan tekster på sociale medier konstruerer mening, identitet og magt.
- Eleverne reflekterer over **egen identitetsdannelse** i en digital verden.
- Eleverne lærer at navigere **kritisk og etisk** i sociale medier.

Lektion 1: Sociale medier som tekstlige landskaber

Fokus: Kritisk literacy – hvordan sociale medier fungerer som tekster, der skaber og former virkeligheden.

Forberedelse

- Eleverne screen-dumper et opslag fra sociale medier, som de mener prøver at overbevise eller påvirke dem (f.eks. reklame, politisk budskab, influencer-post).
- Eleverne reflekterer over, hvorfor opslaget blev vist for dem.

Efterbearbejdning

- Eleverne skriver et kort blogindlæg: "Hvordan blev jeg påvirket af et opslag på sociale medier?".
- De diskuterer i par, om de selv har delt noget for at påvirke andre.

Sekvens	Varighed	Indhold	Formål/mål	Materialer	Aktivitet	Evaluering/feedback
1	15 min	Introduktion: Sociale medier som tekster	Eleverne forstår, at opslag er skabt med formål og intention	Slideshow med eksempler (bilag 2)	U: Gennemgår kritisk literacy på sociale medier	Korte refleksioner fra eleverne
2	15 min	Analyseøvelse (bilag 2): Hvad vil denne tekst fortælle os?	Eleverne øver sig i at afkode budskaber i opslag	Elevernes egne screenshots	E: I grupper diskuterer de formål, målgruppe og afsender	Fremlæggelser af elevernes fund for klassen
3	15 min	Skriftlig refleksion	Eleverne skriver, hvordan sociale medier påvirker deres syn på verden	Computer, padlet https://padlet.com/rb409jntuz/forl-b-om-sociale-medier-7y9v7j90ocjfzk7y	E: skriver refleksioner individuelt	Lærerfeedback på refleksioner i padlet

Refleksion før timen

Problemstilling: Hvordan hjælper jeg eleverne med at forstå, at sociale medier er en tekstlig praksis, ikke blot underholdning?

Løsning: Jeg kunne starte med at sammenligne et opslag fra sociale medier med en reklame, en nyhedsartikel og en litterær tekst. Stille spørgsmål: "Hvad gør disse tekster ens/forskellige?", "Hvilket formål har de?". Dette kunne hjælpe eleverne med at se opslag som kommunikation frem for neutral underholdning.

Lektion 2: Sociale medier og identitetsdannelse

Fokus: Hvordan konstruerer vi os selv på sociale medier?

Forberedelse

- Eleverne medbringer to screenshots af deres egne eller andres opslag: Ét, der viser "den perfekte version af livet", og ét, der viser noget mere autentisk.

Efterbearbejdning

- Eleverne fører en uges logbog over deres egen sociale medieadfærd: Hvordan fremstiller de sig selv, og hvordan reagerer andre?

Sekvens	Varighed	Indhold	Formål/mål	Materialer	Aktivitet	Evaluerings/feedback
1	15 min	Oplæg: Identitet og selviscenesættelse	Eleverne forstår hvordan vi konstruerer identitet online	Bookcreator med eksempler (bilag 3)	U: Gennemgår begreber som filterbobler, selviscenesættelse og autentisk vs. Kurateret identitet	Korte refleksioner fra eleverne
2	15 min	Sammenligning af screenshots	Eleverne reflekterer over forskellen på virkelighed og fremstilling	Elevernes egne screenshots	E: diskuterer i par og analyserer opslagene	Fremlæggelser og klasses Diskussion
3	15 min	Skriveøvelse: Min digitale identitet	Eleverne reflekterer over, hvordan de selv præsenterer sig online	Computer, padlet https://padlet.com/rb409jntuz/forl-b-om-sociale-medier-7y9v7j90ocjfk7y	E: skriver en tekst om deres egen identitet online	Lærerfeedback på refleksioner i padlet

Refleksion før timen

Problemstilling: Hvordan balancerer jeg samtalen, så ingen føler sig udstillet?

Løsning: Jeg kunne bruge eksempler fra kendte personer og influencere i stedet for elevernes egne eksempler først. Dette skaber distance og en mere neutral samtale, inden eleverne analyserer deres egne opslag.

Lektion 3: Kritisk literacy og fake news

Fokus: Eleverne skal lære at skelne mellem sandhed, manipulation og misinformation.

Forberedelse

- Eleverne læser de teksteksempler som de fik med hjem, og forsøger at gennemskue hvilke er sande og falske.

Efterbearbejdning

- Eleverne udarbejder en **kritisk læseguide** til, hvordan man kan spotte fake news.

Sekvens	Varighed	Indhold	Formål/mål	Materialer	Aktivitet	Evaluering/feedback
1	15 min	Introduktion til fake news	Eleverne lærer at gennemskue misinformation	Slideshow med eksempler (bilag 3)	U: Forklarer metoderne bag fake news	Korte refleksioner fra eleverne
2	15 min	Faktatjek-øvelse	Eleverne undersøger om en nyhed er sand	Teksteksempler som eleverne havde med hjemme	E: Bruger faktatjek værktøjer i grupper	Fremlæggelser for klassen
3	10 min	Skriveøvelse: Skab en fake news historie	Eleverne ser, hvordan misinformation kan konstrueres	Computer, padlet https://padlet.com/rb409jntuz/forl-b-om-sociale-medier-7y9v7j90ocjfzk7y	E: skriver falske artikler og lader klassekammeraterne gennemskue dem	Fedback fra klassekammerater
4	5 min	Refleksion	Eleverne reflekterer over fake news konceptet og det de har lært	Computer, padlet https://padlet.com/rb409jntuz/forl-b-om-sociale-medier-7y9v7j90ocjfzk7y	E: skriver deres refleksioner ift. spørgsmålene i padletten	Fedback i padletten fra lærer

Refleksion før timen

Problemstilling: Hvordan kan jeg engagere eleverne uden at gøre det til en "sandhed vs. løgn"-debat?

Løsning: Jeg kunne introducere emnet med en viral historie, der viste sig at være falsk, f.eks. "Pizzagate", "falske coronanyheder" eller noget fra Trump). Give dem rollen som "detektiver", der skal undersøge og analysere, snarere end at vurdere rigtigt/forkert.

Lektion 4: Sociale medier, magt og påvirkning

Fokus: Hvordan bruger virksomheder, influencere og politikere sociale medier til at påvirke os?

Forberedelse

- Eleverne undersøger et influencer-opslag og forsøger at finde ud af, hvem der betaler for det.

Efterbearbejdning

- Eleverne laver en analyse af en influencer og præsenterer deres fund i klassen.

Sekvens	Varighed	Indhold	Formål/mål	Materialer	Aktivitet	Evaluerings/feedback
1	15 min	Oplæg: sociale medier og magt	Eleverne lærer om kommerciel og politisk påvirkning	Slideshow med eksempler (bilag 4)	U: Forklarer mekanismerne bag påvirkning	Korte refleksioner fra eleverne
2	15 min	Analyseøvelse: Hvem betaler for opslaget?	Eleverne lærer at gennemskue skjult reklame	Elevernes egne eksempler	E: diskuterer i grupper, hvem der har interesse i opslagene	Fremlæggelser og klasses Diskussion
3	15 min	Skriveøvelse: "En influencer jeg stoler på"	Eleverne reflekterer over hvad der gør en influencer troværdig	Computer, padlet https://padlet.com/rb409jntuz/forl-b-om-sociale-medier-7y9v7j90ocjfzk7y	E: skriver om hvad der skaber tillid	Lærerfeedback i padlet

Refleksion før timen

Problemstilling: Hvordan kan jeg få eleverne til at forholde sig kritisk uden at dømme deres medievaneer?

Løsning: Jeg kunne gøre det til en detektivopgave: "Hvordan finder vi ud af, hvem der står bag en besked?" Lad dem undersøge både et reklameopslag og et "almindeligt" opslag og diskutere forskellen.

Bilag 2 – Prezi præsentation til lektion 1

<https://prezi.com/view/EIRNTatDKtBqW8CCN4sG/>

Bilag 3 – Bookcreator til lektion 2

<https://www.studietube.dk/media/9685281/n7acoqpelo3ydi86t3qvii5qz5jo9jwqcpbyp767>

Bilag 4 – Bookcreator til lektion 3

<https://www.studietube.dk/media/9687080/c9y3d9y18nncul9esvel3wg51fr35icbyxavev8g>

Bilag 5 – Prezi præsentation til lektion 4

<https://prezi.com/view/BU21kDj17yS0M7eBgC9g/>

Bilag 6 – Padlet til refleksionsarbejdet for hver lektion

<https://padlet.com/rb409jntuz/forl-b-om-sociale-medier-7y9v7j90ocjfk7y>